

Samenvatting Financieel Jaarverslag van het Rijk 2023

Terugblik 2023

2023 was een onrustig jaar, zowel binnen als buiten Nederland. In de zomer van 2023 viel kabinet Rutte IV. Daarnaast bleef de wereld in de ban van diverse geopolitieke conflicten, waaronder de oorlogen in Oekraïne en Gaza. Deze conflicten zorgden voor onzekerheid, en leidden tot lagere groei van de wereldhandel en hogere (energie)prijzen. Om de grootste klappen voor de burgers te kunnen opvangen, kondigde het kabinet eind 2022 een omvangrijk energiepakket aan voor 2023. De belangrijkste maatregel uit dit pakket was het prijsplafond energie, dat in 2023 in werking trad. Dit verlaagde de energiekosten voor huishoudens en verbeterde de koopkracht.

Bepalende momenten en maatregelen in 2023

Extra uitgaven voor Oekraïne en koopkrachtmaatregelen

Koopkrachtmaatregelen

- Prijsplafond energie
- Verhogen minimumloon met ruim 10%
- Verhogen zorgtoeslag, huurtoeslag en kindgebonden budget
- Verlagen lasten voor werkenden: verhogen arbeidskorting en verlagen tarief eerste schijf inkomstenbelasting

Extra uitgaven voor Oekraïne (in miljoenen euro's)

Internationale steun 1.511

- Militaire ondersteuning 965
- Humanitaire ondersteuning en wederopbouw 521
- Financiële ondersteuning 25

Binnenlandse regelingen 3.853

- Opvang ontheemden 3.436
- Zorg 170
- Onderwijs 222
- Sociale Zekerheid en Werkgelegenheid 25

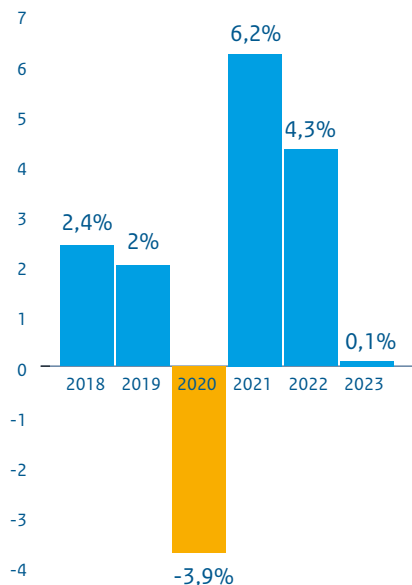
Leveringszekerheid 68

5.432 miljoen euro
in 2023

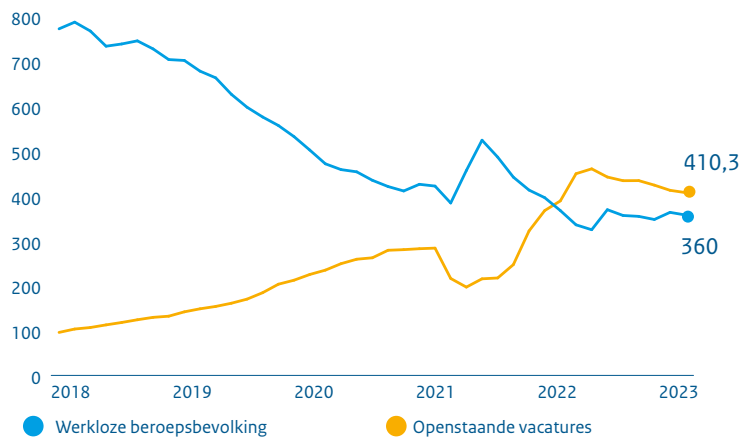
Ontwikkeling macro-economie in 2023

Mede door de hoge inflatie en de gestegen rente viel de economische groei in Nederland stil in 2023. De eerste drie kwartalen van 2023 werden gekenmerkt door lichte economische krimp. Dit tijt keerde in het vierde kwartaal, waardoor het beeld over heel 2023 licht positief is. De stagnatie van de economie ging gepaard met een aanhoudende lage werkloosheid en sterk stijgende lonen, waardoor de koopkracht van veel huishoudens gedurende de tweede helft van het jaar verbeterde.

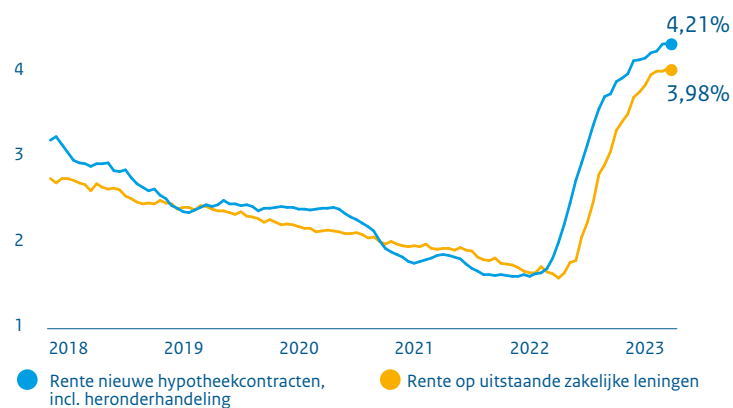
Bruto Binnenlands Product (BBP)

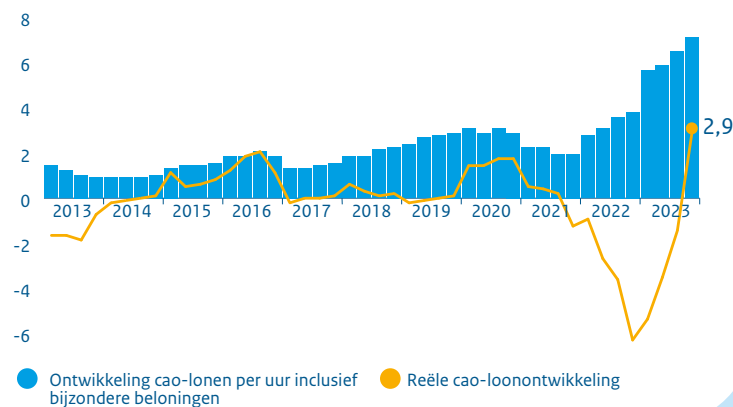
Werkloosheid (in x1000 personen, seizoengecorrigeerd)

Rente

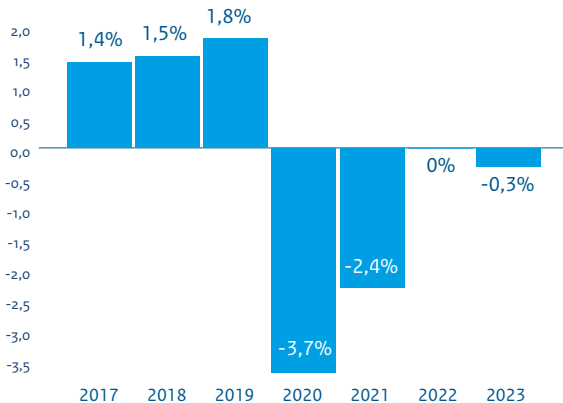
Loongroei (% verandering t.o.v. een jaar eerder)

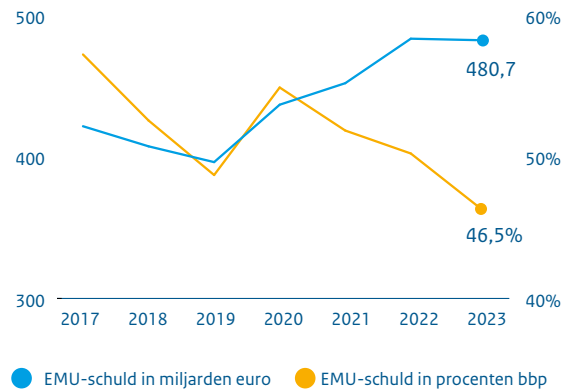
Realisatie overheidsfinanciën

De realisatie van de overheidsfinanciën in 2023 is beter dan verwacht, met een EMU-saldo van -0,3% en een EMU-schuld van 46,5%. Het geraamde tekort bij de Miljoenennota 2023 was 3% en is in dit FJR gedaald naar 0,3%. Dit heeft meerdere oorzaken. Ten eerste waren de gerealiseerde inkomsten in 2023 ruim hoger (19,1 miljard euro) dan de raming uit de Miljoenennota 2023. Dit komt door beleidsmatige wijzigingen, zoals het terugdraaien van de verlaging van de energiebelasting, en door economische ontwikkelingen. Een tweede oorzaak is de onderuitputting. Kabinet Rutte IV heeft bij het coalitieakkoord een ambitieuze investeringsagenda opgesteld, vanwege de urgente maatschappelijke uitdagingen. Het is niet mogelijk gebleken om alle gereserveerde middelen uit te geven, waaronder door arbeidsmarktkrapte. Tot slot hadden ook decentrale overheden in 2023 een overschot en uitgaven die worden toegerekend aan een ander begrotingsjaar. Een deel van deze uitgaven zal in latere jaren worden besteed.

Overheidssaldo (in % bbp)

Overheidsschuld

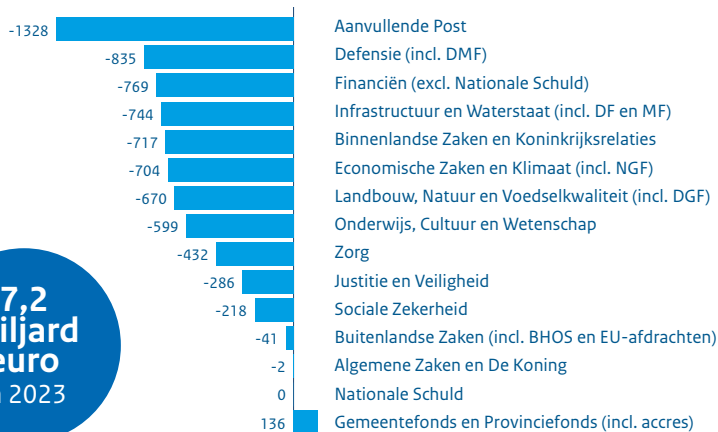

Onderuitputting

Het is gebruikelijk dat ministeries geld overhouden aan het einde van het jaar. Ze mogen ook een deel van deze onderuitputting meenemen naar het volgende jaar. In 2023 was de onderuitputting echter uitzonderlijk: 7,2 miljard euro. Er blijft vooral veel geld over bij de investeringsbudgetten en bij complexe dossiers, zoals herstel toeslagen, herstel en versterking Groningen en de aanpak van de stikstofcrisis. In de loop van 2023 is er al 5,8 miljard euro doorgeschoven naar

latere jaren. Samen met de onderuitputting telt dit op tot 13 miljard euro die in 2023 begroot was, maar niet uitgegeven. Het blijkt steeds lastiger om al het begrote geld uit te geven in het verwachte jaar. Dit laat zien dat er grenzen zijn aan de uitvoeringskracht van de overheid. Dit komt onder andere door krapte op de arbeidsmarkt. Ook zijn er restricties voor ruimte en milieu. Dit benadrukt dat extra geld niet altijd de oplossing is voor maatschappelijke uitdagingen.

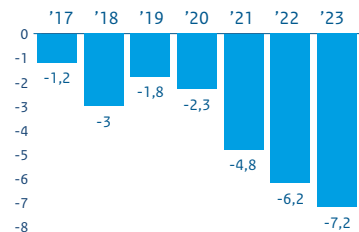
Onderuitputting per begroting (in miljoenen euro's)

7,2 miljard euro
in 2023

Onderuitputting 2017 - 2023 (in miljarden euro's)

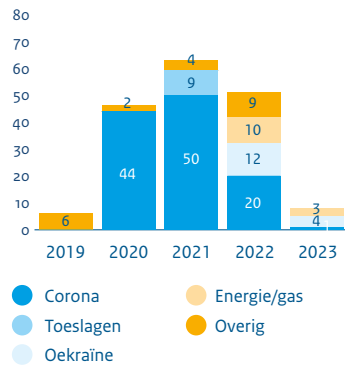
In 2023 was de onderuitputting uitzonderlijk: 7,2 miljard euro. Dit is 1 miljard euro hoger dan in 2022 en 2,4 miljard hoger dan in 2021.

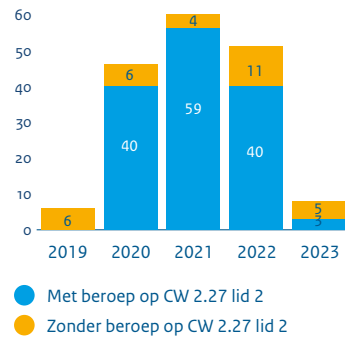
Daling aantal incidentele suppletoire begrotingen (ISB)

In 2023 is het gebruik van ISB's ten opzichte van 2022 sterk gedaald. Bij een ISB wordt de begroting gedurende het jaar aangepast. Ook het aantal keren dat een beroep is gedaan op artikel 2.27 tweede lid CW 2016 is fors gedaald. Het kabinet kan een beroep doen op dit artikel om met spoed uitgaven te doen in het belang van de staat. Met het artikel vraagt het kabinet voorafgaand aan de behandeling in de Tweede Kamer toestemming om alvast uitgaven te doen.

Onderverdeling ISB's naar achtergrond

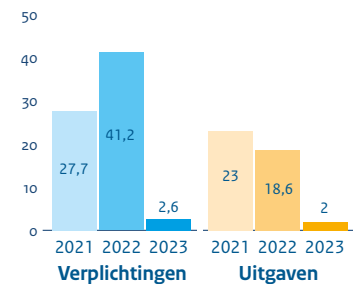

ISB's met/zonder beroep op CW 2.27 lid 2

ISB's (in miljarden euro's)

De daling van het aantal ISB's leidt ook tot een forse daling van de bedragen die ermee gemoeid waren.

De ontwikkeling van brede welvaart

Overheidsbeleid is gericht op het vergroten van brede welvaart voor iedereen. Brede welvaart draait om meer dan geld. Het gaat om alles wat mensen van waarde vinden, bijvoorbeeld: gezondheid, bestaanszekerheid, de kwaliteit van onderwijs, milieu en een veilige leefomgeving. In het hier en nu, voor toekomstige generaties en elders op de wereld.

Brede welvaart was in 2023 over het algemeen hoog

- 84,2% van de Nederlanders beoordeelt het leven met een 7 of hoger.
- 77,5% van de Nederlanders beoordeelt de eigen gezondheid als goed.
- Het vertrouwen in rechters, politie en de Europese Unie is in 2023 gestegen.
- Veel mensen zijn aan het werk: in 2023 werkt 73,1% van de bevolking, ten opzichte van 72,2% in 2022.
- Nederland telde in 2023 het meeste aantal zonnepanelen per hoofd van de bevolking van alle landen ter wereld.

Voorbeelden van uitdagingen ten aanzien van brede welvaart

- Er is nog forse ongelijkheid op basis van gender. In 2023 had 77,2% van de mannen een betaalde baan en 68,9% van de vrouwen. Het aandeel vrouwen in managementfuncties is slechts 29,2% in 2023.
- Het hoge niveau van brede welvaart in het hier en nu gaat ten koste van latere generaties. Klimaat en milieu staan onder druk. Zo is slechts 0,2% van het oppervlaktewater is nog van voldoende chemische kwaliteit.
- Brede welvaart is ongelijk verdeeld. Zo zijn jongeren minder tevreden met hun leven dan ouderen.

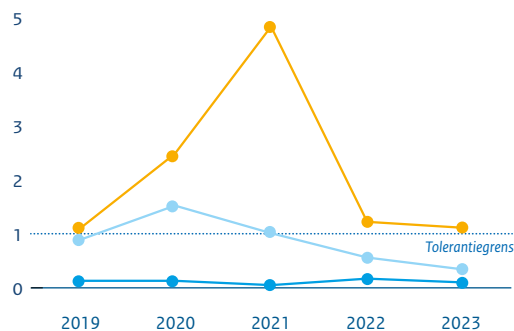

Ontwikkeling rechtmatigheid

Het financieel management van het Rijk stond het afgelopen jaar in het teken van verbetering financieel beheer, afhandeling van corona- en energiesteunmaatregelen uit voorgaande jaren en de hulp aan Oekraïne. In 2023 was het niveau van rechtmatigheid van de verplichtingen, uitgaven en ontvangsten van het Rijk respectievelijk 98,89 procent, 99,66 procent en 99,9 procent. Ten opzichte van de afgelopen jaren is daarmee het rechtmatigheidspercentage verder verbeterd.

- Rechtmatigheid en deugdelijke weergave ontvangsten Rijk
- Rechtmatigheid en deugdelijke weergave uitgaven Rijk
- Rechtmatigheid en deugdelijke weergave verplichtingen Rijk

Rechtmatigheidspercentages

Rechtmatig of onrechtmatig?

Jaarlijks controleert de Algemene Rekenkamer of de financiële transacties van de Rijksoverheid rechtmatig waren. Een financiële transactie is rechtmatig als deze voldoet aan Nederlandse en Europese regelgeving. De Algemene Rekenkamer geeft 3 soorten oordelen:

Rechtmatig
de transactie voldoet aan de regelgeving.

Onrechtmatig
de transactie voldoet niet aan de regelgeving.

Onzeker
het is niet met zekerheid te zeggen of een transactie voldoet aan de regelgeving.

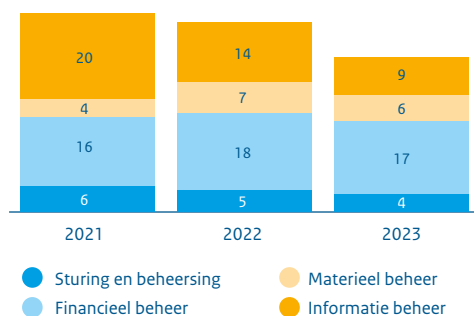
Bijvoorbeeld omdat de informatie te laat naar beide Kamers is gestuurd, of omdat niet alle aanbestedingsregels zijn gevolgd.

Bijvoorbeeld omdat er onvoldoende informatie is om de juiste naleving van de subsidievoorschriften vast te stellen.

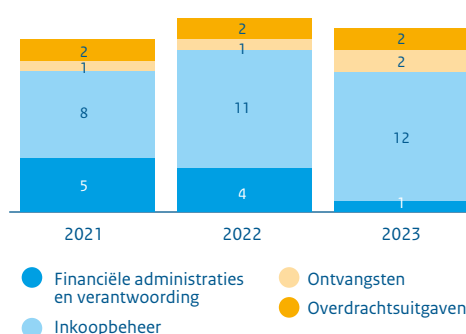
Ontwikkeling aantal onvolkomenheden

Voor de continuïteit van het beleid is het belangrijk dat de bedrijfsvoering op orde is en goed functioneert. De Algemene Rekenkamer duidt de risico's in de bedrijfsvoering aan als onvolkomenheden. Uit het onderzoek van de Algemene Rekenkamer is gebleken dat het aantal onvolkomenheden in 2023 is gedaald naar 36 tegenover 44 in 2022. De verbetering is met name zichtbaar bij het informatie-beheer. De meeste onvolkomenheden zijn op het gebied van financieel beheer (17), met name bij het inkoopbeheer (12). Oorzaken hiervan zijn onder meer fouten en onzekerheden bij de (complexe) aanbestedingen en in de vaststelling van de geleverde prestaties.

Ontwikkeling onvolkomenheden 2021 – 2023

Ontwikkeling onvolkomenheden financieel beheer 2021 – 2023

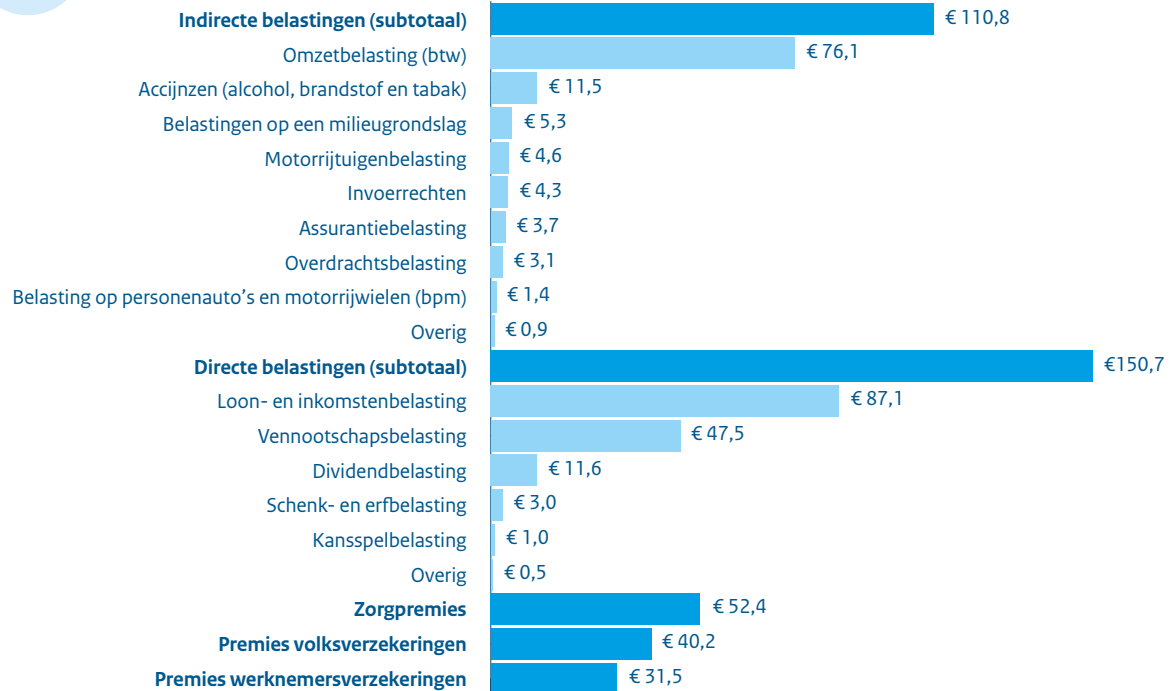

Inkomsten en uitgaven Rijksbegroting 2023

Inkomsten: 385,5 miljard euro*

Uitgaven: 390,3 miljard euro

Inkomsten (in miljarden euro's)

Uitgaven (in miljarden euro's)

De post overig bevat onder meer de uitgaven van een aantal kleinere begrotingen (positief), een aantal grote niet-belastingontvangsten zoals ODE en ETS inkomsten (negatief) en een aantal correctieposten om aan te sluiten bij het saldo van het Rijk, zoals het saldo van de sociale fondsen (negatief). Het saldo van de uitgaven en inkomsten van het Rijk is het EMU-saldo centrale overheid, voor het EMU-saldo collectieve sector telt ook het (positieve) EMU-saldo decentrale overheden mee.

* Door afrondingen kan het totaal afwijken van de som der onderdelen.